

1 חנוכה 2

160/287

מזכירות הממשלה

ש מ ו ר

W82

פרוטוקול
ישיבת הועדה להתיישבות
י"ג בניסן תשל"ו-13.4.76

נכחו חברי הועדה : השרים י. גלילי - יו"ר, ח.י. צדוק, מ. קול, י. רפאל
וש. רוזן.

נעדרו חברי הועדה : י. אלון, א. אוזן, י. בורג, ש. הלל, א. ידלין (בחול),
א. עופר (בחול), ש. פרס וי. רבינוביץ.

נכחו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: ר. ווייץ, ח. פינקלשטיין, י. צור,
י. קלארמן, מ. קרונה וא. שנקר.

נעדרו חברי הנהלת הסוכנות היהודית: י. אלמוגי, מ. בראון, א.ל. דולצ'ין,
ר. יגלום, מ. קירשבלום וע. שפירא.

משתתפים נוספים מטעם הממשלה:

ז. המר	- שר הטעם
ד. אריאל	- משרד החוץ
ש. אבני	- משרד השיכון
א. בידץ'	- מינהל מקרקעי ישראל
ר. זאבי	- משרד ראש הממשלה
א. ישראלי	- משרד החינוך-והתרבות
א. לזטן	- משרד האוצר
א. מקובר	- לשכת השר י. גלילי
מ. נצר	- משרד הבטחון
ש. שפירא	- מינהל מקרקעי ישראל
אלי"מ מ. שגב	- צבא הגנה לישראל
ח. גבתי	- יו"ר הועדה הבינתנועית להתיישבות

א.לישנסקי - מזכיר הועדה

משתתפים נוספים מטעם הסוכנות היהודית: י. אדמוני.

סדר היום: הת/9. הצעת תכנית להתיישבות מטעם הועדה הבינתנועית להתיישבות

./הצעת

בפרוטוקול זה 34 דפים

ובגובה גלעד חתום

היו"ר השר י. גלילי:

אני פותח את הישיבה.

כפי שהודעתי לחברים, הזמנתי לישיבה זו

את חברנו חיים גבתי, שהוא יושב-ראש הוועדה הביין-גופית, הביין-תנועתית להתיישבות חדשה, על-מנת שיציג לפנינו הצעות ורעיונות מטעם הוועדה שהוא עומד בראשה, בענייני התיישבות חדשה, ובכלל זה החלטות של מליאת המרכז החקלאי מיום 28 במארס השנה.

בהזדמנות זו אני רוצה להביע את הוקרת

הוועדה הביין-מוסדית להתיישבות לוועדה שמר גבתי עומד בראשה ואשר משתתפים בה כל הגורמים ההתיישבותיים. היא חוסכת לנו גם עמל, גם טרחה וגם מצוקות בכך שהיא מתאמת ומיישבת דברים בין הגופים ההתיישבותיים עד כדי כך שאין פרץ ואין צווחה בנושא של קיפוחים וכיוצא בזה.

אני גם רואה ערך רב לכך שהוועדה שגבתי

עומד בראשה נותנת את דעתה על יוזמות התיישבותיות, בתיאום מלא עם המחלקה להתיישבות של ההסתדרות הציונית, כפי שנשמע בדברי הפתיחה שלו.
בבקשה מר גבתי.

מר ח. גבתי:

בזמנו עיבדנו, יחד עם המחלקה להתיישבות,

רשימה של ישובים שלדעתנו יש להקים אותם,

ואז דיברנו על תוך שלוש שנים - 1975, 1976 ו-1977. רשימה זו כללה 36 ישובים בכל איזורי הארץ, בתוך הקו הירוק ומעבר לו. במשך הזמן אושרו בוועדת השרים הזאת חמישה ישובים מתוך הרשימה הזאת.

בוועדה המשותפת של התנועות ההתיישבותיות

וגם במרכז החקלאי התקיימו דיונים רבים והובעה תרעומת רבה על הקצב האיטי של ביצוע תכניות ההתיישבות. אינני רוצה להסביר פה מה החשיבות שיש לבצע את התכנית הזאת תוך פרק זמן לא-ארוך, מטעמים מדיניים-לאומיים-בטחוניים, ונוסף לכך, בדחיית עליות למקומות האלה יש סכנה גדולה # והיא הסכנה שאנחנו עלולים לבזבז חלק ניכר מכוח האדם ומהחומר ההתיישבותי שישנו כיום.

מר ח. גבתי:

אני סבור שבין כל הגורמים אשר קובעים את

גורל ההתיישבות, גם קרקע, גם מים וגם הכסף,

המתיישב הוא הגורם הקובע, כי בלי מתיישבים אי-אפשר לעשות התיישבות ואפילו

תהיה קרקע ויהיו מים בלי סוף. גם הכושר של המתיישב לבצע את המשימה שהוא

נוטל על עצמו מהווה גורם קובע את גורל הישובים לתקופה ארוכה.

אנחנו נמצאים כיום במצב שיש מספר לא קטן של

גרעינים מכל הסוגים, גם גרעינים קיבוציים וגם גרעינים למושבנים, ביניהם כאלה

אשר מחכים זמן רב ואם אין אנחנו יכולים לתת להם תשובה על השאלה מתי יוכלו

לעלות על הקרקע, אנחנו עדים כבר לתהליך שמתחילה נשירה, בעיקר בגרעינים

אשר מיועדים למושבנים, למושבנים שיתופיים, המורכבים לרוב מאנשים העובדים

באיזה שהוא מקום, חיים באיזה שהוא מקום והם רוצים לקשור את עתידם בהתיישבות.

אבל אם לא ברור אם יש לכך סיכוי או שאין לכך סיכוי, האנשים מתחילים לעשות

את חשבונם. ואמנם, אנחנו עדים בכמה ארגונים שמספר האנשים, מספר החברים שלהם

בגרעינים פחת במשך השנה הזאת במידה ניכרת. אנחנו גם יודעים שאילו היינו

באים אליהם ואומרים להם שיש החלטה בדבר עלייתם בעוד חודש או בעוד שנה למקום

זה או אחר, אין ספק שלא רק שהיינו עוצרים בעד הנשירה אלא יותר מזה - הגרעינים

האלה היו מושכים אליהם אנשים נוספים. זו הסכנה הגדולה שאנחנו רואים אותה

ולפיכך היינו מודעים בוועדה למצב החמור אשר עלול להתהוות אם לא יחול מפנה

בביצוע.

היות ואנחנו סבורים שכוח האדם הוא הגורם

הקובע, הרי גם בקביעת עדיפויות או תור של עליית גרעינים לקחנו בחשבון בראש

וראשונה את הגופים אשר מיועדים לעליה ובדקנו באיזו מידה הגרעין או הארגון

מסוגל לעלות למקום שאנחנו רואים אותו ומוצאים אותו כמקום שצריך להיות מועדף

מבחינת התור לעליה, ברגע שיוסרו העיכובים החיצוניים.

מר ח. גבתי:

הוועדה ראתה צורך לבדוק גם את דרכי הביצוע של ההתיישבות, כפי שנוהגים בשנים האחרונות. אנחנו מודעים לכך שההשקעות שאנחנו משקיעים בהקמת הישובים הן עצומות וזוהי אחת הסיבות מדוע איננו יכולים, במצבה הכספי של המדינה, להרחיב את המעגל במידה ניכרת. אבל לא רק זה. יש לנו הרגשה, וזו היתה הרגשה של חברי הוועדה מכל הזרמים, מכל תנועות ההתיישבות, שאנחנו, בשלב האחרון של ביצוע מפעלי התיישבות עברנו מקיצוניות לקיצוניות. אם במפעלי ההתיישבות בשנים הראשונות של המדינה העלנו ישובים במינימום אמצעים ואמרנו: קודם כל תעלו, תתחילו לעבוד ולאט לאט נבנה את המשק ונבנה את המבנים, נכון שכלפי חלק מן הישובים האלה חטאנו, כלומר, החזקנו אותם שנים רבות במצב שהיו צריכים להאבק על קיומם עד שלאט לאט יצאו לביסוס ורובם מבוססים כיום. לעומת זאת, בשנים האחרונות, במקרים רבים, הכנו הכל מראש כגון: בתים, חדר-אוכל בקיבוצים, בנינים ציבוריים במושבים, בנינו את הלולים, בנינו רפתות ואפילו קצת מותרות והאנשים באו למוכן. לכאורה זה די נעים. אבל אנחנו סבורים, מחוץ לעובדה שדרך זו דורשת להשקיע כספים גדולים תוך זמן קצר, שזה לא לטובת המתישבים. נוכחנו לדעת שלא טוב שאנשים באים למשק שלא הם בנו אותו אלא משהו אחר בנה אותו בשבילם.

היו"ר השר י. גלילי:

השתמשת במלה "מותרות", זה מזכיר לי שבזמנו, כאשר בנו לראשונה שירותים צמודים בישובים הדבר גרם למחאה של יקירנו הרצפלד ז"ל. לכן אני מעוניין שתפענח מה אתה מכנה כ"מותרות".

מר ח. גבתי:

אני מתכוון לרמה של הבנייה, בעיקר בשטח הצרכני, וגם לאובייקטים מסויימים כמו בריכת שחיה, שאפשר

למצוא פה ושם.

מכל מקום, הדבר החמור, כפי שאמרתי, שבמקרים אלה אנחנו נוטלים מן המתישבים את ההרגשה ואת הסיפור שהם בנו את המשק שלהם.

מר ח. גבתי:

ואינני מדבר על מה שהיה נהוג פעם, ולא לפני

מאה שנים, שהמתיישבים עלו למשק לא מפותח,

הם עסקו בבנין וזה היה מעסיק אותם וזה היה בסיס כלכלי בתקופת מעבר וזה נתן

סיפוק לאנשים. כיום, כפי שאמרתי, נשלנו מהם את הסיפוק הזה.

כמסקנה מכך אנחנו סבורים שיש צורך ~~לעצור~~

לעשות בעתיד שני דברים: האחד - לבדוק מחדש את הסטנדרט של הבנייה. אני סבור

שאפשר להוריד את הסטנדרט הזה ולהשאיר את האפשרות להגיע לסטנדרט יותר גבוה

בשלב יותר מאוחר כאשר המתיישבים יוכלו לעשות זאת בעצמם. יש דברים שאפשר שלא

לעשותם בשלבים הראשונים ולהאריך את תקופת הבנייה ועל-ידי כך לאפשר למתיישבים,

שיעלו על הקרקע בתנאים מינימאליים, להשתתף בהקמת המשק.

השר מ. קול:

מה דעתך על בנייה תעשייתית או נגררת?

מר ח. גבתי:

אינני נכנס לפרטים. אני מדבר על כיוון

ומגמה. יתכן שבתקציב שמספיק כיום לשלושה

ישובים בשנה אפשר להקים חמישה ישובים.

הדבר השני: אנחנו סבורים שבמקרים רבים למדי

אפשר להעלות גרעינים להתיישבות בלי להתחיל בכלל לבנות את ישוב הקבע דהיינו,

להעלות אותם באופן זמני במבנים ארעיים, שהם יוכלו לחיות בהם שנתיים - שלוש

עד שיתכננו ויגשו לבנין. ההבדל בהשקעה הכספית בין עליה כזו ובין עליה לישוב

קבע הוא עצום.

אלה היו הדברים אשר הנחו אותם גם בעריכת

ההצעה שאני מביא בפניכם ואשר עובדה עם המחלקה להתיישבות.

פרופ' ר. וייץ:

וההסתדרות הציונית.

מר ח. גבתי:

אני שייך לדור הישן, בשבילי זה אותו דבר.
ההצעה מבוססת קודם כל על כך שבדקנו מה מצב
הגרעינים. כשחברי בוועדה שאלו מה הקריטריון להצעה אמרתי שאני מניח שוועדת
השרים להתיישבות עשויה ביום בהיר אחד לאשר את כל מה שאנחנו מגישים ואז אני
רוצה להיות בטוח שכאשר היא תאשר את הצעתנו ותגיד לנו "קדימה", אנחנו נוכל
ללכת. רצינו לבדוק אם הגרעינים אשר מציעים את עצמם ואשר אושרו על-ידי
הוועדה שלנו ללכת למקומות מסויימים הם אמנם בני קיימא ואם מחר, לדוגמה,
יוחלט על עליה, הגרעין שבו ידובר אמנם יוכל לעלות.

השר מ. קול:

יש גרעינים הממתינים שנתיים.

מר ח. גבתי:

לפי זה חילקנו את רשימת הישובים שאנחנו רואים
אותם כאקטואליים היום, שמספרם מגיע לעשרים-
ושמונה, לשני חלקים: ישובים שלפי סדר העדיפויות צריך לעלות אליהם תוך שנת
1976 ואלה שצריך להקימם בשנת 1977. החלוקה היא לשני חלקים כמעט שווים.

השר י. רפאל:

על כמה משפחות מדובר בכל גרעין?

מר ח. גבתי:

זה שונה, עשרים, עשרים-וחמש, שלושים משפחות
בהתחלה. התכנית הטופית היא תמיד לישוב גדול

יותר.

ההצעה שלנו לשנת 1976 היא שנעלה 13 ישובים שבהם

יש 6 גרעיני עולים הקשורים כבר למקומות התיישבות מסויימים: 2 מהם קשורים לשני
ישובים בשגב, 2 - לפיתחת רפיח, 1 - ברצועת עזה, ו-1 - בערבה, כוונתי לגרעין של
רפורמים בקטועה ב'. חלק מן הגרעינים נמצאים כבר בארץ. יש שניים או שלושה
גרעינים אשר התארגנו בחוץ-לארץ והם עומדים לעלות בקרוב ארצה.

מר ה. גבתי:

את ששת הגרעינים האלה הוצאנו ברשימה לחוד
מפני שאני יודע שבנושא זה התקיים כבר דיון,
אינני יודע אם זה היה פה בוועדה, בקשר עם הקצבת או הפרשת סכומים מתקציב הקליטה
לאישור הבנייה של הישובים האלה. אלה הם ששה ישובים שאנחנו מציעים להתחיל
בבניית ישובי קבע, ועוד ישוב אחד שאיננו גרעין עולים אבל הוא גרעין אשר
התארגן בארץ - אשלים - וחבריו יושבים בקיבוצים כבר השנה השניה ולפני כמה
חודשים עברו למחנה זמני. הם רוצים להתיישב ברמת הנגב. מדובר על משפחות.
אלה אנשים רציניים.

היות ובזמנו, בין הישובים שאושרו אושר תקציב

לשני ישובים באיזור תפן והיות ולפי מצב הדברים נראה שבשנת 1976 יש אפשרות
להעלות רק ישוב אחד, ההצעה היא שהתקציב שהוקצב לתפן ב' יועבר לאשלים.

אם כן, נוסף ל-7 הישובים האלה אנחנו מציעים

להעלות על הקרקע עוד 6 ישובים במבנים זמניים, או במקומות זמניים או במקומות
הקבועים אבל במבנים זמניים מתוך תכנון שהם אחר-כך ישתלבו בתוך המבנה של ישוב
הקבע. מדובר על שני ישובים בגליל: חלזון של הקיבוץ המאוחד וטורען א'. יש תכנית
להעלות 2 - 3 ישובים של הקיבוץ הדתי בשכנות לקיבוץ לביא, עוד ישוב בבקעה -
קליה ב' של האיחוד, עציון ד' בגוש עציון, של הקיבוץ הדתי, ועוד 2 ישובים
בסביבות ירושלים - חורון ב' וחורון ג', בין לאטרון ורמאללה. גם לשני הישובים
האלה יש גרעינים שאחד מהם ממתיך זמן רב. על המקום השני יש התחרות של שני
גרעינים וטרם סוכם מי מהם יעלה.

זו התכנית לשנת 1976.

אנחנו מציעים עוד, וגם על כך היו דיונים

במרכז החקלאי ונתקבלה החלטה, שנוכח הקשיים הכספיים והתקציביים תהיינה תנועות
ההתיישבות מוכנות לעזור למחלקת ההתיישבות על-ידי העמדת אמצעים כספיים לרשותה
של המחלקה, לא כמענק אלא כהלוואה, כדי לאפשר לה לבצע תכנית יותר גדולה משמרשים
האמצעים הקיימים.

מר ח. גבתי: לפי הערכתנו, העלאתם של 6 ישובים באופן זמני,

בשנת 1976, צריכה לעלות כ-24 מיליון ל"י,

דהיינו, כ-4 מיליון ל"י לישוב. הגענו להסכם עם המחלקה להתיישבות שכמחצית מן הסכום הזה "תסחט" המחלקה להתיישבות מעצמה, זאת אומרת, שהיא תרכז את הסכומים האלה מסעיפים אחרים שיש בתקציב שלה, וכמחצית הסכומים תעמיד ההתיישבות לזכות המחלקה לביצוע התכנית. אני מכיר את מצב הדברים בהתיישבות ואת המצב הכלכלי ואני חושב שהם מסוגלים לעשות זאת בלי למוטט ישוב אחד. התנועות קיבלו על עצמם לעשות זאת כהלואה למחלקת ההתיישבות.

אנחנו מציעים תכנית דומה גם לשנת 1977. אנחנו

מציעים רשימה של 10 ישובי קבע, שזה כולל התחלת בנייה לישובי קבע ל-4 מאחזים שברמת הגולן וכן להתחיל לבנות עוד 2 ישובים בגליל - שגב ד' ורמה, ונוסף לזה 2 ישובים בבקעה - מצפה שלם ונערך, עוד ישוב בגוש עציון - חפורית, שלה יש גרעין של "חירות", ומושב בערבה - עידן, שגם עליו יש התחרות של שני גרעינים אשר ממתינים זמן רב לעליה.

נוסף לכך אנחנו מדברים על עוד 6 ישובים בעליה

זמנית, עוד קיבוץ בדרום רמת הגולן, עוד קיבוץ בתפן ב', עליה לגבעת חנניה שהיא חזון ב' בשכנות למושב חזון, עוד ישוב - רמת הנגב ב', קיבוץ נוסף בערבה - סמר ב', וחרובה בפיתחת רפיה.

זו התכנית שאנחנו מציעים גם ב-1977 לפי אותה

מתכונת, כלומר, שאת הישובים הזמניים אפשר יהיה להקים מתוך התקציבים הקיימים ובסיוע של תנועות ההתיישבות.

נוסף לרשימה הזאת של הישובים יש לנו רשימה

נוספת, אמנם לא גדולה, שלא כללנו אותה בתכנית מפני שהבירורים והבדיקות ביחס למקומות האלה טרם נסתיימו. זה כולל באיזור הבקעה וירושלים - כוכב השחר. יש הצעה על 2 ישובים בכוכב השחר.

האחזות או ישוב קבע?

השר מ. קול:

כרגע, כפי שאמרתי, לא כללנו את זה בתכנית

מר ח. גבתי:

מפני שלא סיימנו לבדוק את כל הפרטים.

יש רשימה המדברת על כוכב השחר - שני ישובים, ועל הקמת ישוב בתקוע. כאשר מדובר על כוכב השחר, זה יהיה עכשיו על הכביש החדש של ההר שמעל הבקעה. יש לנו עוד שני ישובים שהם כבר זמן רב ברשימה ודחינו את העליה בגלל קשיי הקרקע, כוונתי לבקעות ב' ולמחולה ב'. לגבי בקעות ב' לא הצלחנו לרכז שטח מינימאלי של קרקע. ביחס למחולה עניין הקרקע מסובך לעת עתה ועל כן גם היא לא נכללת ברשימה.

יש רשימה נוספת של 5 ישובים, שאם הממשלה תחליט

שצריך לעלות אליהם או לחלק מהם, אין לי ספק שאפשר יהיה לרכז גם ארגונים או גרעינים שילכו לשם.

האמת היא שקשה מאד לארגן גרעין להתיישבות למקום

מסויים שאין כלל בטחון אם בכלל ייצא ממנו משהו. אבל ברגע שיוחלט על כוכב השחר א', תוך זמן קצר אפשר לארגן גרעינים שילכו לשם.

אלה הדברים שרציתי להעלות בפניכם ובקשתי

הצנועה שתאשרו.

לפני שאנחנו מתחילים בדיון יש לי בקשה והצעה

היו"ר השר י. גלילי:

הכרוכות יחדיו. מנוי וגמור עם הממשלה לדון בנושא

ההתנחלויות במועד לא רחוק. בדיון ובהחלטה שתהיה בממשלה תלויים, לפי הכרתי,

שני נתונים עיקריים: נתון אחד הוא הפרימרים של הפעולה ההתיישבותית בתקופה

הקרובה, והנתון השני הוא סדר הקדימויות, מן השיקולים המדיניים.

היו"ר השר י. גלילי:

הוועדה הביין-תנועתית להתיישבות פועלת במסגרת

ההחלטות של הממשלה והיא זכאית להעלות הצעות

ויוזמות לפי שיקולים אשר אתה, אבל הפעולה תתבצע לפי החלטות של הממשלה.

הממשלה שאני מעלה עכשיו, שלא נפליג היום לדיון על סדר הקדימויות ועל

הפרימטרים ההתיישבותיים, כי נראה לי שזה יהיה דיון כפול. לעומת זאת מן הראוי

להעלות נקודות אחרות שהעלה אותן חברנו חיים גבתי, בעיות כוח אדם, סטנדרטים

של התיישבות, מותרות, הבחנה בין מבנים וזה מתוך הנחה שההתנדבות הפיננסית של

ההתיישבות איננה מותנית בנתונים מדיניים כולשהם של החלטות הממשלה.

מר ח. גבתי:

זה מותנה בביצוע התיישבות, כי ההתנדבות של

המשקים לעזור לממשלה להתגבר על החסכון של 550 מיליון דולרים זה עניין לחודש.

היו"ר השר י. גלילי:

אני מניח שאתה לא מטיל ספק באינטליגנציה של

הוועדה הזאת. אנחנו הבנו שההתנדבות הממונית

של תנועות ההתיישבות נועדה לקדם התיישבות. באותה מידה אני מניח שאני צודק

בכך, שההתנדבות זו עומדת בתוקפה לגבי כל תכנית התיישבותית שהממשלה תאשר.

מר ח. גבתי:

תנועת ההתיישבות לא קושרת את זה עם רשימה

מסוימת.

השר מ. קול:

קודם כל אני מברך על התכנית הזאת, שהרי אני

טוען שאנחנו מפגרים בהתיישבות. כשהממשלה

רוצה להאבק בפעולות פרטיזאניות בהתיישבות וצריכה להאבק בהן, צריך שתבוצענה

פעולות התיישבותיות לפי הקווים שלה, כי אין להאבק בהתיישבות פרטיזאנית על-ידי

חרמות בלבד. שנית, אני מברך על כך שיש נכונות להצניע ברמה כדי שנוכל לבצע

התיישבות יותר רחבה עם האמצעים העומדים לרשותנו.

השר מ. קול:

מה לא טוב בתכנית הזאת? לדעתי, אין בתכנית הזאת מספיק בשביל הגליל. אין לדבר על פיתוח הגליל בצעדים נמרצים, וזה ענין מדיני ממדרגה ראשונה ואולי לפני כל דבר אחר, ולא צריך להסעיר את הציבור הערבי בגלל הפקעת קרקעות כאשר אנחנו מצדנו איננו עושים מה שצריך לעשות. אני מציע שכל מה שמתוכנן לשנת 1977 לגבי הגליל יבוצע בשנת 1976 כדי שבשנה זו תהיה פעולת התיישבות גדולה בגליל. לדעתי, יש דיספרופורציה בין הרשימה הכוללת ובין רשימת הישובים בגליל. אפשר לבנות בגליל ישובים המבוססים על תעשייה ולא רק על ~~החקלאות~~ החקלאות, ישובים לא-קונבנציונאליים, כפי שמר גבתי מכנה אותם. יתר על כן, יש משפחות עם ילדים אשר מחכים שנתיים, הם מבקשים ללכת לאתגר ולא נותנים להם. כאמור, אני מציע, במה שנוגע לגליל, לבצע בשנת 1976 גם את מה שמתוכנן לשנת 1977. יש צורך לעשות פעולה נמרצת בגליל. זה לא מוכרח להיות במבני קבע וזה יכול להיות במבנים זמניים.

השר י. רפאל:

אני מבקש לדעת כמה ישובים הוקמו בפועל בשנה האחרונה מר גבתי מדבר על חמישה.

מר ח. גבתי:

אושרו על-ידי הוועדה.

השר י. רפאל:

אני חושב שאושרו יותר. השתתפתי בכל ישיבותיה של הוועדה והרושם שלי הוא שאושרו יותר. יתכן שהבלבול נוצר מעודף שמות לישובים. צריך לעשות סיכום, אחרי בדיקה של הפרוטוקולים, ולבדוק מה אישרנו ומה בוצע, מה בוצע על-חשבון ההחלטות הקודמות של השנים הקודמות ומה בוצע על-חשבון ההחלטות של השנה הזאת. אם אמנם המאזן הוא כפי שמציין אותו מר גבתי, אני חושב שהוא דל מאד.

אמרתי שמתוך הרשימה שהגשנו אושרו המישה.

מר ח. גבתי:

כדי שנקבל תמונה ברורה לעצמנו, צריך להבהיר
בדיוק. היו כאן פ החלטות שלא מתוך הרשימה

השר י. רפאל:

שהגשתם.

אני מקבל את ההערה של היושב-ראש, שלא נכנס
היום לדיון, מכיוון שהממשלה עומדת לקיים דיון בקשר למדיניות של ההתנחלויות.
לעומת זאת, אינני מקבל את הצעתו של השר קול, שהכל ירוכז בגליל.

דיברתי על מה שמיועד לגליל ואני מציע תוספת.

השר מ. קול:

עדיין אינני יודע מה תהיה המדיניות של הממשלה.

השר י. רפאל:

יתכן שהממשלה תקבע קדימויות אחרות מתוך רצון
לקביעת עובדות, מתוך הנחה שבגליל לא נאחר ואילו במקום אחר אנחנו עלולים לאחר.
אם הממשלה תחליט שצריך להעביר, לדוגמה, את נקודת הכובד לירושלים זה יוצר מצב
חדש, ולכן, למה נרתום על העגלה לפני הסוסים?

אני רואה את הגליל כדבר חשוב.

השר מ. קול:

תאמר זאת בדיון הכללי, כאשר ידובר על קדימויות.

השר י. רפאל:

מתוך הנימוקים שהעליתי אני מנוע מלומר עכשיו

משהו בנוגע לרשימה.

בהזדמנות זו אני מבקש לומר לידידי מר גבתי,

שאם זה הוא סך כל הגרעינים, זה לא כל כך מרשים. אנחנו היינו תחת הרושם שמספר
הגרעינים הנכונים להתיישבות הוא רב יותר. צריך לזכור שגם בגרעינים יש נשירה.
מכל מקום, לי היה הרושם שיש רזרבה מיידית גדולה יותר.

השר י. רפאל:

אנחנו שומעים השכם והערב, בעתונות ובהכרזות, שיש המונים המוכנים ללכת להתיישבות עכשיו. כל אחד ~~הם~~ יכול להתייחס לזה במידת האמון שהוא רוצה, מכל מקום, אני חושב שכדאי לבדוק את הדברים באופן רציני על-ידי גורם מוסמך כדי שנדע מה האמת מבחינת הגרעינים להתיישבות, מתוך הנחה שכל התיישבות תהיה יזומה על-ידי הממשלה והגרעינים מוכנים ללכת לכל מקום שהממשלה ~~היא~~ תחליט עליו.

היו"ר השר י. גלילי:

יש לי מידע מספיק לומר שיש גרעינים נוספים, שפניהם מועדות להתיישבות עירונית והם לא כלולים בתחום הפעולה של הוועדה שבראשה עומד מר גבתי.

השר י. רפאל:

אני מדבר על התיישבות באותה מסגרת שהוועדה של מר גבתי מטפלת בה, על ~~הם~~ אלה אשר יקבלו על-עצמם מראש את החלטותיהם של המוסדות המיישבים. האם הם יכולים להיות תוספת לרזרבה? האם נעשה נסיון לבחון ולבדוק את הדברים? אם לא - הייתי ממליץ לעשות זאת.

אני שואל אם ידוע מה מצב האכלוס של הישובים הקיימים ביחוד בבקעה וכמה יחידות חסרות. רצוי שנשמע בעניין זה דברים מוסמכים ונדע מה בדיוק המצב.

בוודאי שהיינו רוצים שיבואו ימי המשיח ויהיה עודף כסף. בכל זאת, אני חושב שיש משום גזירת צמצום על ההתיישבות אם אין מאיישים את המקומות עד שהכל מסתדר "פרפקט" ועד שהכל מוכן. אני סבור שהלכנו בדרך ההפרזה ולדעתי הדרך הזאת טעונה בדיקה. יחד עם זאת אינני רוצה לומר שנחזור לשנים הראשונות של ההתיישבות אלא שנמצא דרך ביניים.

פרופ' ר. וייץ:

קודם כל אציין כי אני מקבל את דבריו של

מר גבתי בברכה רבה. ההצעה המונחת לפניכם היא

תוצאה של עבודה משותפת בין המחלקה להתיישבות לבין הוועדה שבראשה עומד מר גבתי. זה שיתוף פעולה מבורך. המחלקה להתיישבות סומכת את ידיה והיא שותפה לדברים שנאמרו על-ידי מר גבתי במלואם. עם זאת יש לי כמה הערות. קודם כל לגבי התקציב הדרוש לבנייה בישובי הקליטה ואולי גם ענייני קליטה במרכזים האיזוריים. אני שמח לומר שאחרי שבאתי בדברים עם יושב-ראש הנהלת הסוכנות היהודית וגזבר הסוכנות - יש אפשרות למצוא את התקציבים הדרושים לבנייה. אני פניתי אליהם רשמית ואם הוועדה הזאת תצטרף לדבר אולי יש אפשרות למצוא מוצא של תקציב נוסף למטרה זאת, ואם המקור התקציבי יקל עלינו - אפשר יהיה להרחיב את היריעה.

מאז שהכנו את התכנית המוצעת פנו למחלקה

שני גרעינים, האחד - גרעין של עולי ברית-המועצות, גרעין רציני ביותר שבו מספיק² משפחות, המבקש להקים מושב דוגמת המושבים החדשים בפיתחת רפיה.

השר מ. קול:

על עבודתם של בדואים?

פרופ' ר. וייץ:

דוגמת "שדה ניצן". אני מבקש שלא נביא לדוגמה

דבר שטעון חיקוק ושכולנו מבקשים לתקנו אלא

נביא כדוגמה את הדברים הטובים שנעשו על בסיס של עבודה עצמית.

השר מ. קול:

כבר שנתיים אתה מספר שאתה מתקן.

פרופ' ר. וייץ:

חטאים קשה יותר לתקן. לתקן חטאים קשה יותר

מאשר לעשות דבר טוב מלכתחילה.

פרופ' ר. וייץ:

כאמור, אני מדבר על גרעין של עולים מברית-

המועצות, ביניהם עולים שהגיעו לאחרונה. ביקשתי מאנשינו בנגב להתקשר אתם. הם בדקו את הדברים וקיבלתי דו"ח מעודד ביותר ממנהל חבל הנגב, אשר מציע שלתפן ד' יעלה גרעין מברית-המועצות במקום גרעין מצרפת. אני יודע שהדבר הזה יעורר גל של אי-שביעות רצון בצרפת ולכן אין ברירה אלא להוסיף.

קיבלנו דרישה דחופה ביותר מדרום אפריקה, שם מתארגן גרעין של ששים משפחות צעירות, גרעין העושה רושם רציני אשר חבריו רוצים לעלות ארצה ולהקים ישוב תעשייתי בגליל. אין ספק שפעולה זו חשובה ביותר. אני מציע שנבדוק את העניין ונושיט להם אפשרות ועזרה להתיישב בגליל. אם זה כך, יש להוסיף לרשימה שהביא מר גבתי, שהיא כולה דוחקת וחשובה, עוד שני ישובים ולמצוא תקציבים לכך.

וברשותכם, אמסור הודעה: המחלקה להתיישבות ומשרד

החקלאות הגיעו להסכם, שנחתם בראשי-תיבות, ליתר שיתוף פעולה. אנחנו מנהלים משא ומתן על פרטים לביצוע. זה הסכם אשר בא לידי הדורים ולהביא ליתר שיתוף פעולה. ההסכם שריר וקיים ואם במסגרת השידורים הודיעו ברדיו כי ההסכם בטל ומבוטל, זה רק ברדיו. ההסכם בין המחלקה להתיישבות ומשרד החקלאות שריר וקיים ושר החקלאות ואנכי נמצא את הדרך להתגבר על המכשולים ועל חילוקי הדעות, אם יש כאלה.

השר ז. המר:

גם אני סבור שמאחר שהממשלה תקיים לאחר חג הפסח

דיון במדיניות ההתיישבות ושם תיקבע גם תפיסה עקרונית לגבי מדיניות ההתיישבות כלומר, תכנית אב להתיישבות בארץ-ישראל, רק על-פי החלטת המהות הזאת אפשר להתייחס למקומות מיוחדים ולכן אי-אפשר היום להמליץ לאשר את הרשימה אבל כוועדת התיישבות עלינו להמליץ להקדים את הדיון בממשלה.

השר ז. המר:

אשר לתפיסה של עניין הביצוע. לדעתי, המפתח הוא

בכוח אדם וצריך להביא בחשבון שאנשים נושרים

ממסגרות אם דוחים אותם תקופה ממושכת. אנשים אינם מתלהבים לבוא כשאיך קריאה של המדינה לתכנית התיישבות, ~~המדינה~~ כפרית או עירונית, וזה נכון הן לגבי אנשים בארץ והן לגבי אנשים בחוץ-לארץ.

אני שמח לשמוע על גרעין מזרוע אפריקה. אם תהיינה

קריאות ספציפיות, יש בכך כדי לדבר יותר אל לב האנשים. הממשלה צריכה לעשות לא רק את המעשה המהיר אלא לעשות גם מעשה של קריאה לאנשים. כשם שיש צורך בתכנית בנייה כן יש צורך בתכנית לכוח אדם מתוך מגמה להקים מספר רב יותר של ישובים, ואפילו קטנים. לכן לא נכונה הקביעה שישב בשל כשיש בו מאה משפחות והוא לא טוב כשיש בו חמישים משפחות. בעיני יש עדיפות גדולה למספר גדול יותר של ישובים. אינני בעד זה שנעשה ספירה ונאמר שבישוב זה או אחר יש מחסור באנשים. אני מכיר ישובים קטנים שהם פורחים מבחינה כלכלית.

אני תומך בכך שוועדת ההתיישבות תכין תכנית

בנייה מינימאלית של הכרח צנוע ותכליתי למי שמוכן ללכת לכך. אני מעריך שיש אנשים אשר רוצים לגור במקום זה או אחר, יהודה, הגליל, השומרון או הנגב אבל החשוב הוא שהאדם יאמר אם הוא מוכן ללכת לתכנית מינימאלית, לבנייה מינימאלית. שמחתי לשמוע שישובי הגולן היו מוכנים להקציב מתקציביהם לשם הקמת ישוב נוסף בגולן.

אם אנחנו רוצים לעשות משהו מסיבי חשוב שנשים

לב גם לישוב עירוני וחצי-עירוני, כי בלי זה אי-אפשר להגיע לכמות.

השר ח.י. צדוק:

אני מקבל את ההנחיה של היושב-ראש לדון בישובים

ספציפיים אחרי הדיון הכללי בממשלה.

להשכלתי האלמנטארית אני מבקש לשאול: מה הקוואליפיקציה של קבוצת אנשים כדי שיהיו גרעין. דהיינו, באיזה תכונות צריכה הקבוצה להצטיין כדי שיראו בה גרעין.

השר ח.י. צדוק:

האם יש גרעינים שיש להם זיקה למקום מסויים
או לאיזור מסויים בלבד או שמכל גרעין נדרשת
נכונות ללכת למקום שמחליטים שבו יש להקים ישוב, או שיש כאלה ויש כאלה.
אשר לסטנדרטים, סטנדרטים שהיו מקובלים עד
כה ושמר גבתי רואה בהם אלמנט של מותרות שאפשר לוותר עליהם, כיצד נקבעו
הסטנדרטים האלה, האם הדברים נקבעו בלהט העשייה או שיש מוסד אשר קובע
סטנדרטים יותר גבוהים ומישהו צריך להחליט שמעתה ואילך הם יהיו יותר נמוכים.

אשר לישובים החדשים, לגבי אלה מהם אנחנו

צריכים להביא בחשבון ששם, לקיום הישוב, צריך להעסיק גרעין חדש, להבדיל מישובים
שם המצב תקין או מישובים שמצבם לא תקין לגמרי אם כי דרושה השלמה, בלי לתפוס
לצורך זה גרעין מהגרעינים העומדים לצרכי ההתיישבות. אני מניח שבין הישובים
הקיימים יש כאלה שבהם כוח האדם הוא תקין ויש ישובים שבהם המצב הוא לא לגמרי
תקין אלא יש צורך בהשלמה אבל לא צריך לתפוס לשם כך גרעין שלם, ויש ישובים
שהם אמנם קיימים מבחינה פיסיית בשטח אבל כדי שיהיו ישובים חיים יש צורך
בגרעין. הייתי רוצה לשמוע פרטים על הסיווג הזה.

מר ר. זאבי:

אשר להערתו של מר גבתי על סטנדרטים בישובים.
אני מציע שלא נקבל כאן דבר אוטומאטי, כי זה
מסוכן לפחות לגבי ישובים מושביים שהכוח המושך שלהם מן העיר אל הכפר הוא במה
שאנחנו מציעים לעוברים. אני חושש שאם נעשה הקבלה לבוגרי תנועת הנוער בעבר,
שישבו באהלים דולפים, ונרצה לחזור לכך היום, אנחנו עלולים לשפוך את התינוק
עם המים.

מר ח. גבתי:

לא הרחקנו עד כדי דיבור על אהלים.

13.4.76

האם יש גרעינים מן העיר אל הכפר?

השר י. רפאל:

כן.

מר ח. גבתי:

נכון שגם בהאחזויות נח"ל נותנים היום יותר

מר ר. זאבי:

מן החיוני. אנחנו נותנים בריכות שחיה במקום

שהדבר איננו הכרחי, כמו למשל בגתית שהיא מעל לבקעה. לכן אני מציע שאת הדברים שאמר מר גבתי ניישם לגבי האחזויות נח"ל. לא יפה ולא בריא שקבלן מבצע את הביצורים בהאחזויות נח"ל. נעשה נסיון להכניס את השותפות בבנייה עם ההאחזויות אבל ללא הצלחה. צריך לקיים את הדברים גם מבחינה תקציבית וגם מבחינה חינוכית. המתנחלים צריכים לעזור לקבלן, וזה צריך להיות בהסכם עם הקבלן.

כאמור, אינני מציע להחיל את הדברים האלה אוטומאטית

על כל הישובים, כי ממגע שלי עם המתיישבים אני יודע שחלק גדול מן המוטיבציה שלהם ללכת לכפר זה בגלל מה שמציעים להם. אם ניקח זאת מהם אינני בטוח שלא נכה את מה שאנחנו לא רוצים להכות.

אני מקבל את מצוותו של היושב-ראש באשר לסדר

העדיפויות אבל אני מבקש להעיר, שקורה שבגלל העובדה שצריך להיות דיון על עדיפויות אנחנו מקימים ישובים שלא בסדר הרצוי. גם ברשימה שלפנינו יש שני ישובים בנגב בשעה שהנגב הוא האחרון בתור, כי קודמים לו יהודה ושומרון, הגליל והערבה ורק בסוף - הנגב. כאשר השמיכה קצרה והתקציב קטן ואנחנו קובעים כי הדיון בעדיפויות יהיה בפעם אחרת, אנחנו יוצרים עובדות במקומות שעובדות פוליטיות בהם חשובות פחות.

אשר לאינפורמציה שמסר מר גבתי לגבי ההתנדבות של

תנועת ההתיישבות במימון. אין ספק שזו עובדה חשובה, מחנכת ויפה וצריך לתת לה את הפומביות המתאימה. יכול להיות שהדבר הזה ידביק וידליק אחרים.

מר אבני:

באוקראינית יש מימרה האומרת, שכאשר בגורן לא דשים - יש מריבות בבית. אני מציע שלא נהיה בתקן הזה, ואני מתכוון לתחום הסטנדרטים. אני בטוח שלא היתה בכך כל כוונה, אבל מתקבל רושם לא נכון.

אם בגלל דחיפות של העלאת ישובים או בגלל חוסר תקציב בשלב הראשון מדובר על ישובים זמניים, כלומר בנייה זמנית, זה דבר חיובי כשלעצמו גם אם זה לא מתקציב משרד השיכון. הייתי ממליץ שהוועדה תקבע הנחיה שזה יהיה במקום הקבע וישתלב בעתיד בישוב. אולי יש מקום לקבוע גם מה הוא פרק הזמן המינימאלי אשר צפוי שישוב ישב באופן זמני. אם מדברים על תנאים צנועים יותר - זה חיובי על עשייתו של דבר חפוז בהשקעה שיש בה דיספורפוזיציה.

כמשרד השיכון אנחנו היינו מברכים על כל יוזמה לשתף את חברי המשק בבנייה. נעשו בשטח זה כמה נסיונות. חייבנו את הקבלנים ובמקרים שהיתה משאלה הקבלנים נענו בצורה יפה הן מבחינת השכר והן מבחינת אי-דקדוק ברמה המקצועית. הנסיונות הקודמים בשטח זה נכשלו, ולא בגלל אי-רצונו של הקבלן או בגללנו. גם בישובים הקיימים חברי המשקים אינם ששים לעבודת בנייה. המושג הזה כמעט נעלם מן הנוף, אבל אם אפשר להחזיר את הגלגל - אנחנו יכולים בקלות יחסית לשתף פעולה, בין שמדובר בגרעינים ובין שמדובר בנח"לאים, במה שנוגע לעבודות הבנייה. מכל מקום, אם לא יהיה מפנה רציני בשטח זה הכל ישאר בחזקת דיבור ותו-לא.

הסטנדרטים של משרד השיכון בהתיישבות החדשה תואמים את הרמה של הבנייה הציבורית בארץ ואינני חושב שיש הצדקה לבוא ולומר לאלה ההולכים להתנחלות חדשה, שרמת הבנייה והסטנדרטים צריכים להיות יותר נמוכים. אני חושש שבמקרה כזה נחטיא את המטרה. נכון שיש מקרים שאנחנו נאלצים לשנות בפרקטיקה, מסיבה זו או אחרת. אלה אשר אמורים להשתמש בבנייה הזאת יש להם משאלות שונות, שלחלק מהן אנחנו לא יכולים להענות ~~להן~~ ולחלק אנחנו נכנעים פה ושם.

מר אבני:

כאן אני מוכרח לציין שגם נציגי חנועות שונות, כולל חברי הוועדה הזאת, מבקשים לשפר פה ושם. לא כמו שהיה בשנים עברו, אנחנו מתאימים את הבנייה למקום ~~ה~~הן מבחינת הצורה, האקלים וצרכי הבטחון ואם כתוצאה מכך מתקבל ישוב יפה, נדמה לי שזו צריכה להיות השאיפה ולא שאיפה של הורדת סטנדרט ובכך גם הרתעת אנשים. בנייה בשלבים. אם כי בשנות החמישים זה היה כורח המציאות הרי במשך שנות דור הושקעו סכומי עתק ורק עכשיו מתחילים לראות את הקצה. מוטב, לדעתי, בגלל מגבלה תקציבית, להגדיל את מספר הישובים המסומנים מראש לבנייה עצמית במקום הקבע וכן פרק הזמן כמה ישתמשו בבנייה הזאת מאשר להוריד את הסטנדרט, שכפי שאמרתי, הוא לפי רמת הבנייה הציבורית בארץ.

ואשר למותרות: מורי ורבי מר גבתי ציין את

הבריכה. יש בזה אולי משהו, אלא שאנחנו לא בונים בריכות. יחד עם זאת, באיזורים קשים מבחינה אקלימית, קשים במיוחד מבחינה זו כגון, הערבה ובקעת הירדן, כאשר המשק עצמו משתפר מצבו מבחינה כלכלית ויש לו רצון, אנחנו מסייעים לו חלקית בהלוואה לבריכה. לא הייתי חולק על הדעה שיש בכך סממנים של מותרות, אבל בישובים מרוחקים ומבודדים שאין בקרבתם ים, המתקן הזה של הבריכה תורם לא מעט למצב רוח טוב ולהרגשה טובה של האנשים ומשפיע, גם הוא בין היתר, על התערות האנשים במקום.

נשאלה שאלה בקשר למספר הישובים שהוחלט עליהם

בשנת 1975. אני מבקש להזכיר מה שדיווחתי לוועדה בישיבה הקודמת. בשנת 1975 מבוצעים ונמצאים בשלבי הפעלה שונים, בין גמר להתחלה, 16 ישובי קבע מתכניות שנים קודמות שהגיעו לביצוע ב-1975. הוועדה אישרה 7 ישובים חדשים שחלק מהם נמצא בביצוע: תל-זית, מגן שאול ומינוס 165. יש עוד 6 ישובים ארעיים, 4^א מאחזים בגולן ו-2 האחזיות בגליל ובמעלה הגילבוע.

יש שלוש האחזויות, גם "רואי" שבבקעה.

מר י. אדמוני:

בסך הכל מדובר ב-29 נקודות שלגבי 14 מהם נתקבלו
החלטות בשנת 1975.

מר אבני:

ברשות היושב-ראש, בלי להכנס לנושא של הקדימויות,
אני מבקש להעיר שתי הערות ביחס למכתב הלווי של מר אדמוני אל היושב-ראש. האחת,
ביחס לבינוי ששת הישובים המיועדים לקליטת עולים. אני מרשה לעצמי להביע מחאה
על הניסוח שבסעיף 1. הניסוח איננו תואם את המציאות. זה נדון לא פעם בוועדה
הזאת.

אני מניח שהביטוי "הסתייגות" מספיק במקום המלה
"מחאה".

השר ח.י. צדוק:

אני מוכן לקבל את התיקון.

מר אבני:

בשעתו היה סיכום בין משרדי הממשלה, משרד הקליטה
ומשרד השיכון, ביוזמתו של יושב-ראש הנהלת הסוכנות, פנחס ספיר ז"ל, להעביר
200 יחידות משיכון עולים למטרה זו. העניין היה טעון אישור האוצר. האישור לא
ניתן ואפילו היה ניתן הוא לא היה מכסה שליש מהצרכים לבניית ששת הישובים.
הדבר הובא לתשומת לבו של יושב ראש הוועדה והעניין נדון פה. בישיבה הקודמת
הוועדה הסמיכה את היושב-ראש לבוא בדברים עם שר האוצר להסדר הנושא התקציבי.
אשר לסעיף 2: אנחנו מציעים שהתקציב שנועד לתפן ב'
יועד לקטורה ב' משום שיש פה גרעין של התנועה הרפורמית ונדמה לי שרצוי להענות
לבקשות להעלאת הגרעין.

הכל דחוף באותה מידה.

פרופ' ר. וייץ:

מר פינקלשטיין:

שמענו על התכנית לשנים 1976 ו-1977 ונאמר כי
הכל הוא תוצאה של שיתוף פעולה מבורך עם המחלקה

להתיישבות של ההסתדרות הציונית והסוכנות. לפני כחודש - ששה שבועות הביא
פרופ' וייץ לישיבת ההנהלה של ההסתדרות הציונית העולמית תכנית מרשימה לטווח
ארוך. אני מבקש לדעת היכן ואם מתחברות שתי התכניות.

היו"ר השר י. גלילי:

על אדמת ארץ-ישראל.

מר פינקלשטיין:

אני מבקש לדעת אם התכנית שהביא פרופ' וייץ
משחלבת בתכנית שהוצגה לפנינו על-ידי מר גבתי
או שזו תכנית מקבילה שאנחנו מתכננים לחוד.

פרופ' ר. וייץ:

התשובה היא כן.

מר פינקלשטיין:

אנחנו רואים בזה אחד האתגרים הגדולים לעם ישראל
וחשוב שיהיה ברור על מה מדברים.

פרופ' וייץ:

בדיוק על אותו דבר.

מר י. אדמוני:

אשר לקצב ההתיישבות בגליל. אנחנו מקימים השנה
שלושה ישובים: האחזות נח"ל, ישוב באיזור תפן
ואיזור שגב. נוסף לאלה כלולים עוד 8 ישובים - 4 השנה ו-4 בשנה הבאה. בסך-הכל
11 ישובים.

הגרעין של תפן ב' לא יהיה מוכן לעליה השנה.
זה גרעין של איחוד הקבוצות הקיבוצים. הוא יהיה מוכן לשנה הבאה. את שגב אנחנו
לא רוצים להכניס לתכנית, כי טרם השלמנו את ריכוז הקרקעות.

ארבעים משפחות מוכנות לעלות על הקרקע.

השר מ. קול:

קיימת בעיית קרקע ואנחנו לא רוצים לגרום

מר י. אדמוני:

30 במארס נוסף. התהליך מתקדם בצורה מניחה את

הדעת על-ידי חילופין של קרקעות עם חקלאים מקומיים. נראה לנו ששתי משבצות בשגב
נוכל ליישב השנה ומשבצת שלישית - בשנה הבאה. נוסף לכך אנחנו מקימים עכשיו
מחנה זמני בשגב, שאיננו כלול בתכנית הזאת. הודענו לכל המשפחות מכל הגרעינים
הרוצים לעלות לאיזור שגב, שיהיה להם מקום במחנה הזמני. זאת אומרת, נעשה
לאכלוס המקום לאלתר במחנה זמני שאנחנו בתהליך הקמתו.
ניתן לקדם את רמה זאת גבעת-חנניה ואם תהיה
החלטה אפשר להעביר את שני אלה משנת 1977 ל-1976.

האם בעיות הקרקע נפתרו?

מר י. צור:

נראה לנו שהבעיות הן מזעריות ואפשר לעלות.

מר י. אדמוני:

תציע שאם עניין הקרקע יושלם לשגב ד' בשנת 1976,
שיוכלו לעלות על הקרקע בשנת 1976.

השר מ. קול:

אני מסכים לכך.

מר י. אדמוני:

היתה החלטה בינינו וביין המינהל^{שמכיל}, ששפה הרבה
דברים עדינים, שנפקיד בוועדת התכנון והבנייה רק שתי תכניות כדי לא ליצור בעיה.

מר אבני מסר מספר רחב לגבי ישובים שאוקמו

בשנה האחרונה. בפועל החלטנו על 14 ישובים שבעצם רובם או מאוכלסים או בתהליך
בנייה. לאלה אנחנו מציעים השנה עוד 6 ישובים שעליהם דיווחנו בישיבה הקודמת,
עוד 6 ישובים לקליטת עולים ועוד 6 זמניים מוצעים.

מר י. אדמוני:

זאת אומרת שבתכנית דו-שנתית מדובר על

כ-32 ישובים. אין ספק שזו תכנית משמעותית

למדי. מבחינת כושר האכלוס, אם נאמר לעצמנו את האמת, אינני בטוח אם אנחנו

מסוגלים לעשות הרבה יותר מזה, אולי משהו כן, אבל הרבה - אינני בטוח.

אשר לגרעינים הממתינים. יש גרעינים המחכים

שנתיים ואני מכיר שניים כאלה, אלא שהם יעדו לעצמם יעדים ספציפיים שאנחנו לא

יכולים לתת להם עדיפות והם: חפורית על הקו הירוק בגוש עציון ומבוא חורון,

שאנחנו מציעים אותו עכשיו אבל לא חשבנו כך בעבר.

השר י. רפאל:

איזה גרעין זה?

מסונף לעובד הציוני. זה גרעין של משפחות

מר י. אדמוני:

צעירות. כאמור, לא ראינו עדיפות ללכת למקום

הזה.

יש אפשרות של גמישות לתכנית ירושלים, גם

על-ידי הפניית גרעינים או תוספת של גרעין אחד או שניים לתכנית הזאת. היושב-

ראש הבהיר את העניין הזה וגם מר גבתי הבהיר אותו. אנחנו פתוחים לגמישויות

בנושא זה.

יש לנו דו"ח על כל אחד מן הישובים ועל זה

יהיה דיון נפרד.

אשר לפרישת ההשקעות הצרכניות. פעם נקבע

שסטנדרטים לבנייה ייקבעו בוועדות משותפות של משרד השיכון, המחלקה להתיישבות

ותנועת ההתיישבות. הוועדות האלה לא פעלו והסטנדרטים לא נקבעו בפורומים ציבוריים

לי אין ביקורת על הסטנדרטים עצמם אבל יש לי ביקורת על פרישת ההשקעות. אני חושב שצריך לקבוע לוח זמנים מתי הולכים לחדר-אוכל או למתקן זה או אחר.

מר י. אדמוני:

אפשר לפרוש את ההשקעות לתקופה ארוכה ויהיה

בכך כדי לתת אמצעים לפעולה יותר נרחבת.

כדאי לשבת עם אנשי משרד השיכון, תנועות ההתיישבות והמחלקה להתיישבות כדי לבדוק איך צריך לבנות ישוב מבחינה הפרישה זאת אומרת, לאחר כמה זמן צריך לבנות את ישוב הקבע אחרי הישוב הזמני ואולי יש מקום למחשבה שאת ישוב הקבע צריך לבנות ולהקים רק אחרי השנה השלישית או הרביעית. צריך ליצור פורומים מתאימים כדי שנוכל לבדוק את עצמנו מחדש.

אשר לגרעינים: גרעין של עולי ברית-המועצות

צריך לעלות לרפיח ו' ולא לתפן ד'.

פרופ' ר. וייץ:

או יהיה עניין עם הגרעין מצרפת.

מר י. אדמוני:

סוכם עם אנשי הקליטה שהגרעין מדרום אפריקה

ילך להכשרה במחנה מעבר, במשך שנה, ולפיכך

מבחינתנו זה לא מחייב להוסיף כיום ישוב לתכנית אלא אנחנו יכולים להשאר במסגרת המוצעת עם אפשרות של מענה לשני הגרעינים האלה, אם יוכיחו את עצמם.

אשר לקריטריונים המאפשרים * להעניק את

התואר "גרעין" לקבוצה של אנשים. יש לנו "שולחן ערוך" בנושא זה ובו מצויינים קריטריונים לגבי המועמדים, כגון: גיל, מצב בריאות וכו'. יש מספר מינימאלי של חברים לגרעין, והוא שונה כשמדובר בקיבוץ או במושב, כמה משפחות וכמה חברים. במשק שיתופי מדובר על מינימום של ארבעים חברים ובמושבים על מינימום של עשרים משפחות, אם כי מתוך הדו"ח תראו שיש כמה חריגים בעיקר מתוך נסיון לגבש גרעינים של עולים, שבהם היינו מוכנים ללכת לפשרות.

מר י. אדמוני:

אני סבור שצריך לדקדק במה שנוגע לקריטריונים להכרה בגרעינים ולא לאשר לכל קבוצה לעלות על הקרקע. השיוך התנועתי נותן בטחון שאם גרעין איננו יכול לעלות - התנועה דואגת להשלמה. התנועות מתוכננות על השלמות בישובים קיימים ועל הקצאות לישובים חדשים. קורות תקלות ויש מקרים שגרעינים אינם מוכיחים את עצמם ואז יש צורך בגרעינים אחרים. יש תכנית רב-שנתית של תנועות ההתיישבות להשלמה והקמה של ישובים חדשים.

אשר לסטנדרטים בהאחזויות הנח"ל. כיום מקימים האחזויות, ואפילו הן צריכות להיות במקום תקופה ארוכה, באהלים ומבנים טרומיים פשוטים מאד למבני ציבור. אנחנו בונים כיום את ההאחזויות בצורה שונה משעשינו זאת בעבר, בתיאום עם פיקוד הנח"ל אשר סבור שהליכה צנועה יותר היא חיונית. במחנות זמניים מקימים חלק במיקום הקבע אבל חלק מהם אנחנו מקימים לא במיקום הקבע של הישוב אלא במרכזי ההתיישבות, ואזכיר את המחנה באיזור שגב, ויש מחנה ברמת הגולן, שאנחנו מקימים אותם כמחנות אשר ישמשו גרעינים נוספים. ~~יש~~ יש מחנה צורי ברמת הגולן שכיום עובר אותו הגרעין הרביעי או החמישי.

היו"ר השר י. גלילי:

אלה מחנות להתלכדות ולמעבר של הגרעינים.

מר י. אדמוני:

נכון.

אשר להערתו של מר אבני בדבר ישובי העולים.

זה אחד הדברים החמורים ביותר, שצריך לקבל עליו סיכום והכרעה. יש לנו התחייבויות ברורות מאד כלפי העולים ורק מקרה הוא שהרפורמים לוחצים יותר מאחרים, כי מחר עלולים אחרים ללחוץ באותה מידה כמו הרפורמים, ואין אפשרות לדחות. לכן הנושא הזה חייב למצוא פתרון, ואם לא במסגרת הישיבה היום הרי במסגרת אחרת, קרוב ככל האפשר.

מר י. אדמוני:

אני סבור כי התכנית המובאת לכאן היום יש בה

משום בשורה גם לעצם תנועת ההתיישבות וגם

לגרעינים המבקשים והרוצים לעלות להתיישבות. אני רואה בסיפוק את הנכונות של

תנועות ההתיישבות להקל בשאלת המימון, כי יש כאן נכונות לווייתור על אמצעים

שיועדו להם. אין ספק שצריך לתת לכך פומבי כדי להראות את המעשה החיובי בתחום

ההתיישבות.

מר ח. גבתי:

אשר להגברת קצב ההתיישבות בגליל. אני מבקש

שנזהיר את עצמנו לבל נראה את ההתיישבות בגליל

כפעולה מכנית שאפשר להעלות שתיים, ארבע, שש או שמונה נקודות.

יש עניין חשוב שאני רוצה שחברי הוועדה ידעו

אותו. אנחנו הולכים לגליל בצורה חדשה של התיישבות. השר קול הזכיר את המושג

של התיישבות לא-קונבנציונאלית. היות ובגליל אין די קרקע ואי-אפשר להקים

ישובים חקלאיים, אנחנו הולכים בתכנית להקים ישובים על בסיס חקלאי מצומצם

ביותר שעיקר ביסוסו יהיה על פרנסות לא-חקלאיות. במה שנוגע לקיבוצים, העניין

איננו מסובך. יש כבר כיום קיבוצים שבהם פיתחו תעשייה במידה כזו שהחקלאות תהיה

משק עזר.

היו"ר השר י. גלילי:

אולי מוטב לדבר על "פחות מסובך" מאשר על

"לא מסובך".

מר ח. גבתי:

אני מקבל.

חלק גדול מהישובים העולים לשם אינם קיבוצים

אלא, כפי שהם מכנים זאת, מושבים שיתופיים כלומר, ישובים קואופרטיביים, בהנחה

שהם יקימו שם מפעלים שיהיו בבעלות הכפר, בבעלות האגודה ולא בבעלות פרטית של

המתיישבים.

מר ח. גבתי: הוועדה הבין-תנועתית דנה בענין זה וקבענו

עקרונות, על דעת הכל, אשר ינחו את הקמת

הישובים האלה, שכפי שאמרתי הם שונים מאלה שהוקמו עד כה.

איש מאתנו איננו יכול לומר בוודאות שיש

דרך סלולה דוגמת נהלל או כפר-ויתקין. עוד נצטרך לגשש. גם מבחינה זו אי-אפשר

לרוץ אלא צריך להעלות מספר ישובים לנסיון, ללמוד מן הנסיון, ללמוד מן השגיאות

ולתקן אותן.

מה ההגיון להחזיק מקום לגרעין שאיננו מוכן

השר מ. קול:

לעליה ולעומת זה גרעין המוכן לעליה חייב

להמתין?

אשר לאכזבתו של השר רפאל ממאזן הגרעינים

מר ח. גבתי:

שיש לנו. בתחומי כל תנועות ההתיישבות - זה הכל.

ישבתי עם נציגי כל התנועות החל מנציגי הקיבוץ הארצי עד לנציגי "חירות",

האיחוד החקלאי, המושבים והקיבוצים וביקשתי לקבל את האיננונטר. זה מה שיש

לנו כיום. אין פירוש הדבר שאם נתחיל בתנופה התיישבותית או אם נחליט על

יעדים נוספים זה לא יתן דחיפה להתארגנותם של גרעינים נוספים. אבל אם אני

נשאל מה המצב כיום - זה המצב. אינני יודע על גרעינים נוספים פרט לאלה

לאלה שברשימה.

מר אדמוני הסביר כבר מה הכישורים הנדרשים

מן הגרעינים. יש הבדל בין גרעינים לקיבוצים לבין גרעינים למושבים. גרעינים

קיבוציים מורכבים מבוגרי תנועות נוער, בני נוער שמטפלים בהם במסגרת בית-

הספר התיכון והנח"ל, הם מתגבשים לקבוצה ומצמידים אותם למקום מסויים שהוא

מקום ההתיישבות שלהם בעתיד. יש כאן גם מעקב קרוב קבוע.

מר ח. גבתי:

לעומת זאת, הגרעינים למושבים אלה ארגונים

אשר מתלכדים בצורות שונות, על-ידי תנועות

או יוזמות של קבוצת חברים, לדוגמה: יש מחזור צבאי שחברים בו מתארגנים

ומצרפים אליהם עוד חברים ועוד משפחות וקובעים להם יעד. יש קבוצות אשר

החברים בהם מתאהבים במקום מסויים, כמו לדוגמה הגרעין המבקש להתיישב בסביבות

חורון, ביקשנו מהם ללכת לשגב אלא שהם אינם רוצים בכך. האהבה למקום מסויים

איננה רק אפלטונית, אלא בדרך-כלל קשורה בעובדה שהאנשים עובדים בסביבה, כשם

שאלה המעוניינים ללכת לשגב עובדים בחיפה. אנחנו לא נמצאים במצב שאנחנו יכולים

להכתיב בכל מקרה.

היו"ר השר י. גלילי:

אבל צריך להיות ברור שגם לא נוכל לקבל

תכתיב.

מר ח. גבתי:

ברור שאם יש ארגון שחבריו רוצים ללכת למקום

שאנחנו חושבים שהוא איננו אקטואלי אנחנו

משיבים בשלילה ואז עלול לקרות שאותם חברים יוותרו על הליכה להתיישבות.

השר ז. המר:

יש שגרעינים שונים של תנועת התיישבות אחת

מבקשים להיות באיזור אחד.

מר ח. גבתי:

השלמה הישובים נעשית לרוב לא על-ידי גרעינים.

אשר לסטנדרט ולקצב הבנייה. בדברי לא התכוונתי

לכך שבאיזה שהוא מקום יוחלט על הורדת הסטנדרט ב-25%. הכוונה היא לבדוק מחדש

כמה דברים ולברר אם יש מקום לשנות אותם או שאין מקום לכך. אני מקבל את המחשבה

שהיה פורום משותף של משרד השיכון, המחלקה להתיישבות והוועדה ההתיישבותית

של הזרמים השונים, אשר ידונו לגופם של דברים גם בקשר להקמת ישובים זמניים.

מר ח. גבתי:

הוועדה הזאת תדון גם בשאלה מתי הולכים

לישוב קבע אחרי ישוב זמני # וכן בקשר לשאלה

תוך איזה פרק זמן עושים את ההשקעות היסודיות, אם תוך שנתיים או תוך חמש שנים. אינני חושש שמכך שהמתיישבים יחיו תקופה מסויימת בתנאים לא כל כך טובים. אני רואה בכך צעד חיובי שיש בו משום מבחן, ואם יש צורך במבחן - רצוי שהוא יהיה בהתחלה כדי למנוע זעזועים ~~אחר~~ אחרי שלוש או ארבע שנים. למדתי שהיציבות של החברים במשקים, לפחות במשקים קיבוציים, איננה נקבע על-פי התנאים החומריים אלא יש גורמים אחרים הקובעים אותם, ואם מדובר באדם רציני - הוא מתגבר, ואם זה לא כך - לא יעזרו פריטים מופרזים.

היו"ר השר י. גלילי:

רבותי, הבטחתי שהישיבה תסתיים בשעה עשר-וחצי,

והשעה הגיעה. אבל אני מבקש, לפני שאנעל את

הישיבה, לעשות נסיון, אם תסכימו, ללא דיון מפורט, לתת יפוי כוח ליושב-ראש הוועדה עם שר החקלאות ושר הבטחון לאשר הקמת האחזות נח"ל בגליל, לאחר שיש פנייה כזו מצד פיקוד הנח"ל. מדובר על תלזון-צלמון.

מר י. אדמוני:

זה מצפון לעארבה.

היו"ר השר י. גלילי:

היתה פנייה של השר זבולון המר שנדון בוועדה

בנושא ישובם של מפורטי תמנע בערבה. אני מבקש

להודיע שהנושא הזה נמצא בבדיקה. אתמול התקיים דיון בין שר החקלאות ובין הגרעין. אביא בעניין זה מידע לישיבה הבאה.

השר ז. המר:

אם לא יהיה מידע חיובי, האם נקיים דיון בנושא

זה?

היו"ר השר י. גלילי:

הסדר הוא שנושאים מובאים לישיבה על-יטוד הכנה מוקדמת. הנושא עדיין בהכנה והוא לא בשל לדיון.

בעקבות המידע שאביא לישיבה הבאה, אם תרצה דיון - יהיה דיון.

מר ח. גבתי:

בענין זה אני "מחותן" מצד אחר, מבחינת תמנע

וחימיקלים לישראל. בחימיקלים לישראל יש החלטה

שלא מבטלים את תמנע כמכרה נחושת אלא יחזיקו צוות לתחזוקה וכן מחפשים אפשרות למפעלים אחרים על התשתית של תמנע. כל זמן שהדברים אינם ברורים בצורה חד-משמעית - המים של תמנע מיועדים לדברים אחרים.

השר מ. קול:

אנחנו לא מאשרים שום דבר.

היו"ר השר י. גלילי:

לא.

השר מ. קול:

נוכח הודעתו של מר אדמוני בקשר למחנה בשגב ולאור

בקשתי ששגב ד', אם עניני הקרקע יושלמו העליה

אליו תהיה השנה, אני מבקש לבדוק את הדברים.

היו"ר השר י. גלילי:

בוה אנחנו מסיימים. חג שמח.

הישיבה ננעלה בשעה 10.30.

הת/9. הצעת תכנית להתישבות מטעם הועדה הבינתנועתית להתישבות

יו"ר הועדה הבינתנועתית להתישבות מפרט את הצעת התכנית להתישבות שהוגשה על בסיס החלטות המרכז החקלאי מיום כ"ו באדר ב' תשל"ו (28.3.76).

כדיון משתתפים: השרים י. גלילי, מ. קול, י. רפאל, ז. המר, ח. צדוק וה"ה ח. גבתי, ר. ווייץ, ר. זאבי, ש. אבני, ח. פינקלשטיין וי. אדמוני.

מ ח ל י ט י ם:

ליפוח את כוחם של יו"ר הועדה להתישבות ושרי החקלאות והבטחון לאשר על דעת הועדה להתישבות, הקמת היאחזות נחל בגליל המרכזי (צלמון - חילזון).

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת